

Beräkning av sjuk- och aktivitetsersättning i form av garantiersättning – oberoende förmån

Försäkringskassans ställningstagande

När sjuk- och aktivitetsersättning i form av garantiersättning (GSA) ska samordnas enligt förordning 883/2004¹ ska den oberoende förmånen beräknas när den försäkrade är bosatt i en annan medlemsstat², om övriga förutsättningar för beräkningen är uppfyllda.

Bakgrund och överväganden

Bakgrund och behov av klargörande

I artikel 52.1 i förordning 883/2004 anges att den behöriga institutionen ska beräkna det förmånsbelopp som ska utbetalas

- a) enligt den lagstiftning som den tillämpar, endast om villkoren för rätt till förmåner uteslutande har uppfyllts enligt nationell lagstiftning (oberoende förmån),
- b) genom att beräkna ett teoretiskt belopp och därefter ett faktiskt belopp (pro rata-beräknad förmån)

En pro rata-beräkning ska alltid göras när GSA ska samordnas enligt förordning 883/2004. Den oberoende förmånen ska däremot bara beräknas om villkoren för rätt till förmåner uteslutande har uppfyllts enligt nationell lagstiftning. Om båda beräkningarna ska göras ska beloppen jämföras och personen har rätt till det högsta beloppet (artikel 52.3).

GSA är bosättningsbaserade förmåner (se 5 kap. 9 § 8 socialförsäkringsbalken, SFB). För rätt till GSA krävs alltså enligt nationell lagstiftning att personen är bosatt i Sverige. Det är oklart om artikel 52.1 a innebär att den oberoende förmånen ska beräknas när personen är bosatt i en annan medlemsstat, om övriga förutsättningar för beräkningen är uppfyllda. Detta behöver därför klargöras i ett rättsligt ställningstagande.

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen.

² Med medlemsstater menas i detta rättsliga ställningstagande de länder som omfattas av förordning 883/2004, dvs. EU/EES och Schweiz.

Överväganden*Allmänt om samordning enligt förordning 883/2004*

Förordning 883/2004 har till syfte att samordna medlemsstaternas nationella socialförsäkringslagstiftning. För att kunna samordna olika länders nationella system finns det bestämmelser som innebär en utvidgad eller inskränkt tillämpning av vad som gäller i respektive lands nationella lagstiftning. För Försäkringskassan innebär det att sådana bestämmelser gäller före SFB och annan lagstiftning om socialförsäkring som ingår i förordningens tillämpningsområde.

Beräkningen av den oberoende förmånen

Lydelsen i artikel 52.1 a skulle kunna tala för att samtliga krav i den nationella lagstiftningen måste vara uppfyllda för att den oberoende förmånen ska beräknas. Detta eftersom det framgår att beräkningen ska göras *endast om villkoren för rätt till förmåner uteslutande har uppfyllts enligt nationell lagstiftning*.

Av kommentaren till artikel 52 framgår dock att förmånen ska beräknas i enlighet med nationell lag, dvs. framför allt genom att bara beakta de perioder som kan tillgodoräknas enligt nationell lag.³

I den tidigare förordningen 1408/71⁴ fanns motsvarande bestämmelse i artikel 46. Det gjordes redaktionella ändringar av bestämmelsen när förordning 883/2004 kom till, men man avsåg inte ändra bestämmelsen i sak.⁵ Även EU-domstolen har uttalat att tidigare praxis gällande artiklarna 45 och 46 i förordning 1408/71 fortfarande är relevant eftersom bestämmelserna i huvudsak återges i artiklarna 6 och 52 i förordning 883/2004.⁶ Det finns dock inga rättsfall som tar upp frågan om vilka krav som kan ställas för att det ska bli aktuellt att beräkna den oberoende förmånen.⁷

Av artikel 46 i förordning 1408/71 framgår att beräkningen av förmånsbeloppet ska göras endast enligt bestämmelserna i den lagstiftning som medlemsstaten tillämpar. Vidare framgår att detta gäller *om de villkor som krävs enligt en medlemsstats lagstiftning för rätt till förmåner har*

³ Fuchs & Cornelissen, EU Social Security Law – A commentary on EU Regulations 883/2004 and 987/2009, 2015, s. 351.

⁴ Rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen.

⁵ Fuchs & Cornelissen, EU Social Security Law – A commentary on EU Regulations 883/2004 and 987/2009, 2015, s. 350.

⁶ Se målet SC (C-866/19), punkt 24.

⁷ De rättsfall som tar upp frågan om den oberoende förmånen handlar om *hur* och inte *när* den oberoende förmånen ska beräknas, se målen Spits (C-342/88) och Di Prinzio (C-5/91).

uppfyllts utan tillämpning av artikel 45 eller artikel 40.3⁸. Enligt artikel 46 krävdes alltså inte att samtliga krav i den nationella lagstiftningen skulle vara uppfyllda för att den oberoende förmånen skulle beräknas.

Bestämmelsen i artikel 52.1 a är skriven som att alla krav enligt den nationella lagstiftningen ska vara uppfyllda. Av doktrinen och den tidigare bestämmelsen i artikel 46 i förordning 1408/71 framgår dock att detta syftar på bestämmelserna om hur förmånen ska beräknas eller de krav som kan ställas på en viss längd på försäkringsperioderna för att bevilja förmånen. Att rätten till förmåner uteslutande har uppfyllts enligt nationell lagstiftning tycks alltså endast syfta på att utländska perioder inte ska behöva beaktas, varken för att rätten till ersättning ska uppnås eller för beräkningen av förmånen.

En motsatt tolkning, alltså att den oberoende förmånen bara kan beräknas när personen är bosatt i Sverige, skulle innebära att personens bosättning vid beslutstillfället får avgörande betydelse för beräkningen av förmånen. Det saknas stöd för att artikel 52.1 a innebär ett undantag från artikel 7. Om personen skulle flytta till en annan medlemsstat efter Försäkringskassans beslut skulle hen därmed få behålla det högre beloppet eftersom det framgår av artikel 7 att förmånen inte får minskas när personen flyttar till en annan medlemsstat. En sådan tolkning kan inte anses vara i enlighet med rätten till den fria rörligheten⁹, utan leder till diskriminering utifrån var personen är bosatt. Det finns inte heller några rättsfall som talar om att bosättningskrav kan ställas för att beräkning av den oberoende förmånen ska göras.

Utifrån ovanstående resonemang anser Försäkringskassan att kravet i SFB på att personen ska vara bosatt i Sverige inte behöver vara uppfyllt för att den oberoende förmånen ska kunna beräknas.

Aktuella bestämmelser, rättspraxis m.m.

Artikel 48 i Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt

Artikel 52 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen

⁸ Artikel 45 i förordning 1408/71 motsvaras av artikel 6 i förordning 883/2004 och handlar om att även andra medlemsstaters försäkrings- eller bosättningsperioder ska beaktas om den nationella lagen kräver att sådana perioder har fullgjorts för att personen ska kunna få, behålla eller återfå en förmån. Artikel 40.3 är en bestämmelse som finns i kapitlet om invaliditetsförmåner och handlar om när perioder med kontantförmåner vid sjukdom eller perioder med invaliditetsförmåner ska beaktas som perioder enligt den behöriga statens lagstiftning.

⁹ Jämför artikel 48 i Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

Artikel 46 i Rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen

5 kap. 9 § socialförsäkringsbalken

EU-domstolens domar i målen SC (C-866/19), Spits (C-342/88) och Di Prinzio (C-5/91)

Fuchs & Cornelissen, EU Social Security Law – A commentary on EU Regulations 883/2004 and 987/2009, 2015

Marie Axelsson

Ulrica Svedell